

Sociologie volného času u nás zaznamenala v posledních letech nebývalý rozvoj. Empirická šetření, reprezentativně orientovaná vždy na některé sociální skupiny našeho obyvatelstva, styk s předními zahraničními vědci a poznání jejich prací, určitá institucionální zajištění, atd. — to vše vytvořilo pro tuto disciplínu příznivé klima, jež přináší první plody. Tak například bibliografický seznam knižních publikací o problematice volného času, vydaných v posledních třech letech, má tyto přírůstky: A. Červinka a kol., *Práce a volný čas* (1966), G. Toti, *Právo na lenost* (1966), B. Filipcová, *Člověk, práce, volný čas* (1966), R. Selucký, *Člověk a jeho volný čas* (1966), J. Cvekl, *Čas lidského života* (1967), M. Švigová, *Volný čas a my* (1967).

Tento rozvoj má však nejen silná, ale i slabá místa. Mezi ty patří např. problematika metodologických otázek. Uvědomili jsme si tuto skutečnost vlastně až při prvním setkání československých a polských sociologů, ke kterému došlo v dubnu 1967 ve slovenské Smolenici, kde se sekce volného času a životního stylu zabývala i metodologickou problematikou. Jednání ukázalo, že získání informací minimálně deformovaných se stává nejen jedním z nejdůležitějších, ale i jedním z nejobtížnějších úkolů konkrétního sociologického šetření.

Chtěl bych v této úvaze naznačit několik teoreticky možných způsobů šetření časových rozpočtů.

ANKETA

Anketa je jedním z typů dotazníkového šetření. Umožňuje získat kvantitativní údaje i od většího počtu osob. Například ve známé anketě, kterou organizovala Komsomolská pravda, bylo zapojeno 10 392 respondentů.¹

Anketový dotaz se zpravidla nevztahuje k celému časovému rozpočtu, ale spíše

k jeho jednotlivým obdobím a k určitým činnostem. A tak dotazovaný odpovídá na otázky takového druhu: Kolik hodin (minut) volného času věnujete denně sportu, čtení, poslechu televize, rozhlasu? Kolik volného času máte denně — 1 hodinu, od 1 do 2 hodin, od 2 do 3 hodin, atd.?

Anketa je zpravidla anonymní, což by mělo zvětšovat věrohodnost odpovědí respondentů. Poskytuje údaje, které jsou subjektivní výpovědi o objektivní realitě a — jak si ještě dále ukážeme — přináší sdělení, která trpí tendencí subjektivního podceňování vlastního volného času. Existují však i další nebezpečí, jež hrozí určitou deformací. Jsou spojena především s tím, jak bude náš respondent interpretovat otázky, které mu byly předloženy. Například v odpovědi na otázku „Kolik máte volného času?“ může každý respondent do této doby zařazovat různou činnost, a tak na zdánlivě prostou a jednoznačnou otázku dostáváme odpovědi, z nichž každá může být „z jiného světa“.

Anketa nám může posloužit k získání doplňujících, dokreslujících údajů. Nemůže však poskytnout informace takových kvalit, aby se mohly stát základním materiálem pro naši analýzu.

INTERVIEW,

neboli rozhovor, patří spolu s dotazníkem k nejrozšířenějším technikám terénního sběru informací. Tento výzkumný postup může být různě formalizován, a tak bývají (jako krajní typy) uváděny rozhovory kategorizované a nekategorizované. Pokud bychom měli údaje časového rozpočtu zjišťovat tímto způsobem, a chceme-li zabezpečit srovnatelnost zjištěných údajů, pak tazatelé musí mít přesně formulované otázky, musí vědět, které skutečnosti, v jakém pořadí a v jaké hloubce, a jak mají být zaznamenány. Jinak řečeno, po-

¹ Viz B. Grušin, *Svobodnoje vremja*, Moskva, Mysl 1967, s. 174

stup výzkumníka (registrátora) musí být předem pečlivě formalizován.

V předvýzkumu je nutno ověřit, jak například některá značně formalizovaná prostředí (vojenské útvary, internáty, apod.) modifikují ty momenty, o kterých mluví M. Disman jako o zdrojích možného zkreslení. Takovým zdrojem (za předpokladu, že formalizované otázky byly respondentem správně pochopeny) může být fakt, že respondent

a) nedovedl pravdivě odpovědět

b) nechtěl pravdivě odpovědět.²

Interview nám tedy může poskytnout věrohodné údaje za předpokladu, že

a) bude přesně vymezena oblast otázek, jež má být rozhovorem sledována, a že bude pečlivě připraven postup výzkumníka;

b) budou respektovány některé zvláštnosti života různých společenských organismů (např. formalizovaného prostředí učňovských internátů nebo hierarchizovaných institucí, jako je armáda apod.).

Ty jsou aktuální zvláště ve vztahu

— k situačním momentům rozhovoru (volba místa, času, apod.)

— k psychologickým momentům rozhovoru (vztah osobnosti výzkumníka a zkoumaného, vztah zkoumaného k cílům šetření apod.).

POZOROVÁNÍ

je takovou technikou terénního sběru informací, „která spočívá v záměrném, cílevědomém a plánovitém sledování smyslově snimatelných jevů.“³ I tady, podobně jako u rozhovoru, se setkáváme s různým stupněm formalizace. Nízký stupeň tak zvaného nestandardizovaného pozorování sice umožňuje provést různé korektury šetření (např. už v průběhu předvýzkumu), ale ztěžuje nebo znemožňuje srovnatelnost výsledků zjištěných různými pozorovateli. Proto se častěji používanou technikou stává vysoce formalizované standardizované pozorování, které umožňuje, aby bylo dosaženo souhlasných výsledků.

Hypoteticky lze vyslovit předpoklad, že tato metoda by se mohla uplatnit při některých parciálních šetřeních, kdy bychom

chtěli získat snímek času určitých druhů činnosti (např. času vynaloženého na nákupy, na dopravu do zaměstnání, apod.). Zdá se však, že tento neobjektivnější, ale i nejnákladnější způsob šetření je prakticky nejméně reálný.

Využití této techniky předpokládá stanovení příslušných indikátorů při ověřování jejich validity.

ČASOVÉ SNÍMKY

Mnohem reálnějším způsobem zkoumání časového rozpočtu jsou časové snímky. Ti, kteří byli nositeli sociologického šetření, se s časovými snímky setkávali v několika formách:

1. Technika „popisu činnosti“

byla široce uplatněna při výzkumech volného času v jednotkách Československé lidové armády. Respondent do rubriky „od — do“ zapisuje chronologicky činnosti určitého časového období (např. 24 hodin), a to vždy s určitou přesností. Například zaznamenává činnosti, které trvaly nejméně 15 minut.

Výhody:

- Dolní hranice zaznamenávaných aktivit mohou určit nositelé šetření, a tak dojde k zachycení činností i velmi krátkého časového období.
- Tato technika neprovokuje nepravdivé odpovědi a
- umožňuje vcelku snadnou sumarizaci časových údajů.

Nevýhody:

- Pokud dotazovaný není v každodenním styku s registrátorem, narůstá riziko zapomenutí některých aktivit.

2. Technika „vyjmenovávání aktivit“

Jde o postup, kterého bylo použito v šetření Státního ústavu statistického. Respondent dostává formulář vyjmenovávání aktivit a odpovídá na otázku, kolik času věnoval jednotlivým činnostem.

Výhody:

- Touto technikou lze zachytit i aktivity velmi krátkého trvání (dolní hranice není vlastně určena).
- Tím, že jsme respondentovi aktivity vyjmenovali, snížili jsme riziko, že na některé zapomene.

² Viz M. Disman, *Terénní sběr informací*, Studijní materiály VPA KG, 1/1966, s. 124.

³ M. Disman, citovaná práce, s. 49.

- Při vyjmenovávání aktivit lze postupovat tak, aby tyto aktivity odpovídaly přijaté kategorizaci.

Nevýhody:

- Vyjmenování provokuje nepravdivé odpovědi.
- Vyjmenování vede k zachycení jednotlivých aktivit v jejich globálu (úhrnu), ale ztrácí se jejich rozdělení na dílčí úseky a rozložení do rámce dne.
- Úhrnné vyjmenování zvětšuje riziko nepřesnosti odhadu.

3. Technika „rozvrhu hodin“

To je způsob šetření, který ověřoval např. M. Disman. Do formuláře s časovými údaji respondent volně vyplňuje aktivity, které realizoval v průběhu analyzovaného období. M. Disman také (ve Smolenici) upozornil na výhody a nevýhody této techniky:

Výhody:

- Formulář s časovými údaji vyžaduje, aby respondent provedl distribuci svých činností do úseku jednoho dne, ale neprovokuje nepravdivé odpovědi.

Nevýhody:

- Zůstává riziko zapomenutí některých aktivit.
- Mizí krátkodobé aktivity.
- Kódování a zpracování záznamů je dosti obtížné.

4. Technika „proškrtávání“

Tento způsob šetření ověřoval J. Dumažedier. Vypracoval formulář, na němž jsou ve sloupcích vyjmenovány aktivity a v řádcích je uveden časový údaj. Záznam prováděli respondenti proškrtáváním.

Výhody:

- Záznam zachycuje rozložení aktivit v průběhu dne.
- Vyjmenování vlastně respondentovi umožňuje, aby si přesněji vzpomněl na svou činnost a
- usnadňuje sumarizaci podle přijaté kategorizace.

Nevýhody:

- Vyžaduje se detailní vyjmenování aktivit, a tím se pro respondenta stává formulář nepřehledným.
- Mizí krátkodobé aktivity.
- Seznam může provokovat k nepravdivým výpovědím.

V sociologii volného času zatím nebyla realizována šetření, jež by ověřila validitu

jednotlivých postupů a umožnila napsat systematické metodologické studie. A tak není náhoda, že pod heslem „metodologické otázky volného času“ u nás najdeme jen jednoho autora — M. Dismana.

*

Naznačili jsme si vlastně čtyři základní techniky terénního sběru informací, používané — nebo vlastně zatím nepoužívané — v sociologických šetřeních mimopracovní doby a volného času. Těmi jsou: anketa, interview, pozorování a tzv. časové snímky. Každá z uvedených technik má své výhody i nevýhody, přednosti i slabiny, silná i slabá místa.

Při rozhodování, které z uvedených technik použít, respektive jaké jejich kombinace použít, musíme vycházet ze dvou rovin skutečností:

I. Jsou tu faktory takzvaně obecné, určující povahy, jejichž význam a vliv musíme respektovat. Jde o komplex takových otázek, jako jsou:

- a) Sama složitost společenské reality „mimopracovní doba a volný čas“, její charakteristika a vlastnosti, uvažované z hlediska možností sociologického šetření.
- b) Cíle šetření a rozsah pracovních hypotéz, který může být reálně ověřen.
- c) Časové, ekonomické, kádrové a jiné možnosti, jež tvoří určité hranice každého šetření.

II. Naše rozhodnutí však ovlivní i bezprostřední, „osobní“ zkušenosti, poznatky, které jsme „na poli mimopracovní doby a zvláště pak volného času“ získávali v minulých letech. Každé rozhodnutí by tedy mělo být výsledkem ocenění všech výhod a nevýhod možných způsobů šetření.

Anketa, interview a časový snímek staví svá zjištění na subjektivní výpovědi. O pozorování jsme si řekli, že je sice nejobjektivnější, ale také nejmeně reálným způsobem. Jakými deformacemi nám hrozí techniky terénního sběru informací, které jsou založeny na subjektivní výpovědi?

V sociologických šetřeních volného času byla exaktně ověřena nespolehlivost subjektivních odhadů časových údajů a prokázána výrazná tendence subjektivního podceňování volného času.

Například sociologické výzkumy volného času sociální skupiny vojáků základní služby poskytly údaje uvedené v tabulce 1.

Tabulka 1

Populace	Skutečný týdenní rozsah volného času	Týdenní rozsah volného času určený subjektivním odhadem
Příslušníci tankových jednotek	30 hodin 10 minut	24 hodin
Příslušníci motostřeleckých jednotek	27 hodin 50 minut	20 hodin 50 minut
Příslušníci školních tankových jednotek	24 hodin 20 minut	19 hodin 50 minut
Příslušníci školních motostřeleckých jednotek	22 hodin 40 minut	18 hodin 16 minut
Příslušníci I. ročníku	24 hodin 20 minut	19 hodin 33 minut
Příslušníci II. ročníku	31 hodin 30 minut	24 hodin 20 minut

U všech šesti zkoumaných kategorizovaných skupin je subjektivní odhad nižší než odpovídá skutečnému stavu.

Celkově svůj volný čas

- podcenilo 72 % z počtu zkoumaných a vyhodnocených osob
- přecenilo 10,2 % z počtu zkoumaných a vyhodnocených osob
- přibližně správně odhadlo jen 11,1 % z počtu zkoumaných a vyhodnocených osob.⁴

Čísla dávají možnost určit *směr subjektivního zkreslení*. Spočívá ve *všeobecné tendenci podceňování rozsahu vlastního volného času*. Na existenci této tendence upozorňoval např. M. Disman ve svých výzkumech volného času venkovského obyvatelstva. Bude během doby pravděpodobně potvrzena u všech produktivních vrstev obyvatelstva. B. Filipcová hledá vysvětlení této tendence v rozporu „mezi růstem potřeb a determinovanými možnostmi jejich realizace“.⁵

Postavit analýzu na subjektivní výpočty, na časovém odhadu (i když kratších časových úseků), je tedy dosti riskantní. Musíme proto vytvářet takové situace, aby riziko subjektivní nespolehlivosti bylo sníženo na minimum.

Reálnou a nabízející se možností se stává *účelné spojení časového snímku a ka-*

tegorizovaného rozhovoru. Protože verbální označení nepovažujeme za určující, budeme pro tento způsob šetření používat označení *kategorizovaný auto-*

snímek. V něm lze realizovat spojení metodologických zkušeností a poznatků našich s „encyklopedickým bohatstvím“, s nímž v této oblasti disponuje sociologie sovětská. V *kontrolovaném autosnímku* je *možno spojit přednosti takových technik, jako jsou časové snímky* (viz technika „popisu činnosti“) a interviewy, a vyloučit nebo alespoň omezit jejich slabá místa.

Metodologicky je problematika autosnímku zpracována v sovětské literatuře. Pod heslem „*bjudget vremeni*“ jsou uloženy zkušenosti, se kterými sovětská sociologie pracuje téměř půl století. Pojem „*bjudget vremeni*“ poprvé použil americký sociolog Giddings, ale velmi brzy zdomácněl mezi sociology sovětskými a s jeho využitím pod vedením nestora sovětské vědy, akademika S. G. Strumilina, byly provedeny první výzkumy už v letech 1922–24. Jsou to pravděpodobně ve světě vůbec první rozsáhlá sociologická šetření pracovní doby, mimopracovní doby a volného času.

V knihovně Sibiřského oddělení akademie věd v novosibiřském Akademgorodku lze studovat i první sociologickou práci S. G. Strumilina *Bjudget vremeni ruskovo rabočevo i krestjanina v 1922–23 godu*.

Ale nejde jen o tradice. Strumilinovy práce zůstávají v mnohých aspektech i dnes současné a aktuální. — V dalších letech pomocí „*bjudgetu vremeni*“ kreslili

⁴ Viz K. Rychtařík, *Čas náš vezdejší*, Praha 1968, NV, s. 94.

⁵ B. Filipcová, *Člověk, práce, volný čas*, Praha, Svoboda 1966, s. 17.

sociologové obrazy sovětského člověka, životního stylu jedince, celých sociálních skupin, obyvatel velkých administrativních center i celé země. Pomocí „budgetu vřemeni“ bylo možno ukázat základní charakteristiky sociálních skupin, demonstrovat vnitroskupinové a meziskupinové rozdíly, analyzovat životní úroveň a životní styl lidí, atd.

Pro nás je v tuto chvíli „budget vřemeni“ zajímavý především tím, že umožňuje získat bezprostřední informace o rozsahu pracovní doby a o využívání mimopracovní doby a volného času. Poskytuje poznatky, které za předpokladu, že bude vytvořena přijatelná kategorizace jednotlivých částí časového rozpočtu, umožňují provádět kvalitativní analýzu.

Pomocí „budgetů vřemeni“ je možno realizovat různé typy výzkumů:

1. Podle zkoumané populace

- a) Výzkumy, které pomocí reprezentativního vzorku postihují populaci země jako celku.
- b) Výzkumy postihující určitou část populace.

2. Podle kalendářního období

- a) Výzkumy analyzující pracovní den.
- b) Výzkumy analyzující nepracovní den.
- c) Výzkumy analyzující dobu dovolené.
- d) Výzkumy analyzující pracovní týden, apod.

Délka analyzovaného období se zpravidla pohybuje mezi jedním dnem (24 hodinami) a jedním týdnem (168 hodinami). Zkušenosti sovětské sociologie ukazují, že nejpřesnější informace poskytuje analýza jednoho pracovního týdne (včetně soboty a neděle), který představuje takové časové období, jež zpravidla soustřeďuje typické činnosti člověka.

3. Podle způsobu provedení

- a) Jednorázové a
- b) několikrát periodicky opakované (panelové) šetření.

S jednorázovou sondou vystačíme tam, kde charakter pracovní činnosti a styl života s tím spojený je víceméně stabilní. Tam, kde pracovní činnosti mají určité „výkyvy“, je nutno opatřit časový rozpočet např. dvou typických období a provést tzv. panelové šetření. Panelová šetření by měla být uplatňována při experimentálních změnách, aby bylo možno sle-

dovat důsledky, ke kterým vedla naše opatření.

4. Podle druhů činnosti

- a) Analýza jedné činnosti člověka.
- b) Analýza několika druhů činnosti člověka.
- c) Analýzy celkové struktury potřeb a zájmů člověka tak, jak se projevuje v mimopracovní době a ve volném čase.

Zdaleka nejucelenější pohled poskytuje analýza celkové struktury času, umožňující korelovat proporce pracovní doby a jednotlivé části struktury mimopracovní doby a volného času. Věnujme se však stručně ještě jedné otázce našeho autosnímku, a sice jakou úlohu v kontrolovacím autosnímku má výzkumník a respondent.

V ý z k u m n í k

- připraví formulář, ve kterém budou zaznamenány základní údaje respondenta, a formulář časového snímku;
- spolu s připravenou skupinou registrátorů vysvětlí respondentům cíle a úkoly, které toto šetření má, a každý den s každým respondentem individuálně provede zápis do formuláře časového snímku (vždy za minulý den);
- každodenního společného zápisu s respondentem může být např. využito k tomu, aby respondent sám označil činnost, kterou považuje a kterou nepovažuje za činnost ve volném čase (aby tedy provedl tzv. subjektivní vymezení volného času).

R e s p o n d e n t

- při svém prvním setkání s registrátorem uvede základní korelující údaje;
- v průběhu sledovaného období zaznamenává časové údaje jednotlivých činností;
- setkává se s registrátorem každý (nebo téměř každý) den a společně s ním provádí nebo prověřuje zápis z předcházejícího dne.

Spojení mezi výzkumníkem a respondentem je vlastně každodenním interview. Registrátoři pomáhají upřesňovat jednotlivé záznamy a rozdělit ty časové položky, které byly zaznamenány příliš „globálně“ a víceméně zabezpečují

всёгодность а obsahovou přesnost zasmenáváných údajů.⁶

Shrneme-li naznačenou problematiku výzkumů volného času, je možno konstatovat, že nejrealnější technikou šetření se zdá být „kontrolovaný autosnímek“. S jeho pomocí lze realizovat výzkumy, jež umožní posoudit různé otázky problematiky mimopracovní doby a zvláště pak volného času.

Zkušenosti sovětské i naší sociologie ukazují, že nepřesnější informace poskytuje analýza jednoho týdne.

Stat byla odevzdána redakci v dubnu 1968.

Резюме

Карел Рихтаржик: К некоторым методологическим вопросам исследования свободного времени

Развитие социологии свободного времени в социалистической Чехословакии имеет свои сильные и слабые стороны. Так например слабой стороной является проблематика методологических вопросов.

Рассуждение показывает несколько теоретически возможных способов исследования временных расчетов.

Для приобретения определенных, дополнительных и дорисовывающих данных может нам служить анкета. Однако не может нам предоставить информации таких качеств, которые стали бы основным материалом для нашего анализа. К самой пространственной технике местного сбора информации принадлежит интервью. Если же действие исследователя заранее тщательно формализовано и обдумано все источники возможного извлечения, интервью может дать достоверные данные.

При некоторых частичных исследованиях (когда например хотим приобрести снимок времени определенных видов деятельности) можно применить наблюдение. Однако это самый объективный, но дорогостоящий способ исследования является практически наименее реальным.

Самым реальным способом изучения временного расчета являются временные снимки.

Каждая из применяемых форм временных снимков имеет свои выгоды и невыгоды, преимущество и слабые места. Техника 1) «описания деятельности» много раз применялась например в частях Чехословацкой народной армии. Техნიкой 2) «перечисление активности» пользовался наш государственный статистический институт. Технику 3) «расписания времени» проверял в своих исследованиях М. Дисман. С техникой 4) «сокращения» встречаемся и у И. Дюмазедьера.

В социологических исследованиях свободного времени была точно проверена ненадежность субъективных временных данных. В Че-

хословакии доказана тенденция субъективного недооценивания свободного времени. Например у шести категоризованных групп объем своего свободного времени недооценило 72% из числа исследованных и оцененных лиц; переоценило 10,2% из числа исследованных и оцененных лиц и приблизительно правильно оценило только 11,1%.

Следовательно рискованно поставить анализ свободного времени на субъективном показании. Реальной возможностью как понизить риск ненадежности на минимум является целесообразная связь временного снимка с категоризованным разговором. Этот способ исследования можем обозначить как категоризованный автоснимок, связывающий преимущества временных снимков и интервью. Исключает или ограничивает их слабые места.

Методологическая проблематика автоснимка разработана в советской литературе под названием «бюджет времени». Первые исследования при помощи «бюджета времени» провел С. Г. Струмилин уже в 1922—1924 годах. Работы Струмилина во многих аспектах остаются актуальными и с успехом из них исходит Сибирское отделение академии наук СССР в Новосибирском Академгородке.

С помощью «бюджета времени» можно анализировать различные типы исследования (Согласно изучающей населенности, по календарному периоду, способу проведения, виду деятельности и т.д.). В проверяемом автоснимке связь между исследователем и респондентом становится собственно ежедневным интервью.

Чехословацкие социологи добиваются дальнейшей разработки техники местного сбора информации. Мы хотим усовершенствовать это орудие квантитативного анализа так, чтобы приобрести данные не только об масштабе отдельных активностей, но также иметь возможность оценить и степень их формализации, временную параллельность и последовательность, анализировать субъективную оценку самого респондента, оценить функции отдельных активностей свободного времени и т.д. Идем по пути розыска новых показателей и усовершенствования существующих параметров измерения временных бюджетов.

Summary

Karel Rychtařík: Comments on Some Methodological Problems of the Research of Leisure

In the socialist Czechoslovakia, the development of the sociology of leisure has both its strong and its weak points. The problems of methodological questions represent a certain weak point.

The present paper shows several theoretically possible methods of research into time budgets.

The public inquiry can help us to obtain certain supplementary, completing data. It cannot, however, supply information of such qualities as would enable them to become

⁶ K těmto otázkám viz zajímavou stat V. Artomova, *Vidi i metody issledovaniya bjudžetu vremeni*, která bude publikována ve sborníku, jež k vydání připravuje Osvětový ústav v Praze.

the fundamental material for our analysis. The *interview* belongs to the most widely used techniques of the collection of information in the field. If the researchers' action is carefully formalized in advance and if all the sources of possible bias are taken into consideration, the interview may offer reliable data. In some partial researches (e.g. if we want to get a time record of certain kinds of activity) *observation* may be applied. This most objective, but also most expensive research method is, however, the least real in practice.

Time records are the most real method investigating into the time budget.

Each of the applied forms of time records has its advantages and disadvantages, its merits and demerits. The technique (1) of the "description of activities" has been frequently applied, e.g. in the units of the Czechoslovak People's Army. The technique (2) of the "indication of activities" was used by our State Statistical Institute. The technique (3) of the "time table" was verified in M. Disman's investigations. The technique (4) of "crossing out" has been applied by J. Dumazedier. The unreliability of subjective time data was exactly verified in the sociological researches of leisure. In Czechoslovakia, the tendency to a subjective underestimation of leisure was proved. E.g. in six categorized groups the extent of leisure was underestimated by 72% of the number of the examined and evaluated persons, overestimated by 10.2% of the number of the examined and evaluated persons, and only 11.1% were approximatively right in their evaluation.

It is, therefore, precarious to base the analysis of leisure on subjective statements. A purposeful connection of the time record

and the categorized interview represents a real possibility of reducing the risk of unreliability to the minimum. We call this method of investigation a *categorized autorecord*. It links up the advantages of time records and interviews and eliminates or limits their disadvantages.

In the Soviet literature, the problems of the autorecord have been elaborated under the subject word "budget wremeni". The first investigations carried out with the aid of the "budget wremeni" were conducted by Strumilin as early as 1922-24. Strumilin's studies remain topical in many aspects and are successfully linked up with the work of the Siberian Department of the USSR Academy of Sciences in the New Siberian Akademgorodok.

With the aid of the "budget wremeni" it is possible to realize various types of researches (according to the population under study, the calendar period, the applied procedures, the kinds of activity, etc.).

In the controlled autorecord, the contact between the researcher and the respondent is actually realized by a daily interview.

The Czechoslovak sociologists endeavour further to elaborate this technique of collecting information in the field. We want to improve this instrument of quantitative analysis so that we may not only obtain data concerning the extent of the separate activities, but also have the possibility of considering the degree of their formalization, their time coincidence and time sequence, of analysing the subjective estimation of the respondent himself, of appreciating the functions of the separate leisure activities, etc. We follow the way of seeking new indices and improving the existing parameters of time-budget measurements.